

U Splitu, 2. prosinca 2021.

Ur. broj: 281/21

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja Republike Hrvatske

Radnička cesta 80

10 000 Zagreb

DOPIS – Ključni aspekti u postavljanju i kreiranju hrvatskog sustava gospodarenja otpadom

Poštovani,

pozdravljamo napore Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja da se osigura infrastruktura za odvojeno prikupljanje otpada, no isto tako smatramo kako se procesi odvijaju presporo i kako komunalna društva uglavnom nisu spremna na provedbu integriranih sustava gospodarenja otpadom. Dopustite nam da vam ovim putem prenesemo naše viđenje situacije na terenu koja negativno utječe na ostvarivanje ciljeva iz Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske i novo usvojenog Zakona o gospodarenju otpadu.

Sukladno informativnom Dopisu Udruge Sunce Split poslanom ljetos na relevantne adrese unutar Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja te Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, u suradnji s našim projektnim partnerima i suradnicima, a uz konzultacije s komunalnim društvima, otkrili smo nekoliko ključnih aspekata u postavljanju i kreiranju hrvatskog sustava gospodarenja otpadom. Naša zapažanja potkrepljena su povratnim informacijama s terena. Udruga Sunce Split provela je anketno ispitivanje stavova i perspektive među 14 komunalnih društava u Hrvatskoj. Jednostavni pregled rezultata ove ankete moguće je pronaći u prilogu ovog Dopisu u obliku PPT prezentacije.

Raspodjela odgovornosti te odgovornost države za zbrinjavanje otpada i razvoj tržišta sekundarnih sirovina

Jasna raspodjela odgovornosti među akterima u sustavu gospodarenja otpadom izostaje. Komunalna društva su ona koja najviše pogađa ovaj problem. Kako bi sustav funkcionirao, nije moguće očekivati da će sav teret prikupljanja i **zbrinjavanja** odvojeno sakupljenog otpada preuzeti komunalna društva. Komunalna društva jednostavno nemaju infrastrukture, stručne i financijske kapacitete i mogućnosti sudjelovati na tržištu sekundarnih sirovina na do sada predviđeni način, a zakonske pretpostavke im to čak i onemogućavaju, odnosno otežavaju. **Komunalna bi društva trebala prikupljati i sortirati otpad od korisnika. Država je ta koja bi svojim mjerama trebala osigurati poticanje zbrinjavanja otpada i razvoj tržišta sekundarnih sirovina.**

Tržište reciklantima u Hrvatskoj je slabo regulirano, nedovoljno organizirano ili pak uopće ne postoji. **Distorzija cijena na tržištu suhih reciklanata negativno utječe na financijsko poslovanje komunalnih**

društava. Kretanje otkupnih cijena suhih reciklanata već je duže vrijeme u padu te trenutno predstavlja opterećenje za sustav gospodarenja otpadom. Trenutne negativne cijene dostižu i iznose od 1500 kuna po toni za zbrinjavanje plastike ili 750 kuna po toni za zbrinjavanje tekstila, a radi se o materijalima koji su donedavno bili visoko unosni. Nije shodno očekivati da komunalna društva mogu plasirati odvojeno sakupljeni otpad ako im država ne omogući uvjete za to. Naime, komunalna društva uopće ne bi trebala biti ta koja upravljaju ovim aspektom gospodarenja otpadom. Država mora osigurati siguran otkup i održivu infrastrukturu koja omogućuje adekvatno otpremanje i efikasnu reciklažu sekundarnih sirovina. Talijanski model, onaj u kojem država osniva konzorcije za upravljanje i reciklažu sekundarnim sirovinama, pokazao se kao jedan od najuspješnijih na svijetu. Predlažemo stoga da se Fond i Ministarstvo dogovore o modelu koji bi olakšao zbrinjavanje i reciklažu, odnosno koordinirao otkupom sekundarnih sirovina od komunalnih poduzeća, čim prije. **Ciljeve preuzete iz različitih EU direktiva, kao i one unutar našeg zakonodavnog okvira, u protivnom nije moguće ostvariti.** Poticanjem razvoja sustava reciklaže u RH izravno utječemo na ostvarivanje samodostatnosti na području RH, ali i poštivanje načela blizine. Osnova za uspostavljanje sličnog sustava postoji u Uredbi o gospodarenju komunalnim otpadom (NN 84/2019) kojom je Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost predvidio financiranje troškova sakupljanja reciklabilnog komunalnog otpada, koji pretežito sadržava otpadnu ambalažu, kojeg davatelj javne usluge preuzima od korisnika usluge.

Uvođenje mjera smanjivanja otpada i naplate povećanja troškova gospodarenja otpadom onima koji ga stvaraju posebice tijekom turističke sezone

Turistička sezona predstavlja poseban rizik za lokalne sustave gospodarenja otpadom za koje se ne predviđaju nikakve mjere ublažavanja. Komunalna su društva nespriprema za povećanje otpada u turističkoj sezoni. Država u ovom smislu nije ponudila primjereno rješenje. Sustavi koji su uspostavljeni u tim situacijama kratkoročno padnu na testu održivosti. Primjerice, CGO-ovi Marišćina i Kaštijun nisu u stanju odjednom primiti povećane količine otpada zbog čega se nanovo otvaraju već sanirana zatvorena odlagališta. Predlažemo da Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, s ostalim državnim i zakonodavnim akterima, promisli o mjerama smanjivanja otpada i naplate povećanja troškova gospodarenja otpadom onima koji ga stvaraju. U svijetu postoje primjeri posebnih turističkih naknada za sanaciju ekoloških problema nastalih zbog povećanja otpada u turističkoj sezoni, a koje ne snose građani nego izravno proizvođači otpada (bilo da se radi o turistima ili poduzetnicima)¹. Također, kako bi se ovaj problem krenuo rješavati, potrebno je sustavno i nedvosmisleno poticati poduzeća, kao i građane, na izbjegavanje stvaranja otpada. To se može postići posebnim mjerama, poreznim ili drugim rasterećenjima, koje bi stimulirale poduzetnike na izbacivanje jednokratnih proizvoda iz svoga poslovanja, usluge ili robe. Predlažemo da se, stoga, Ministarstvo odluči na aktivno rješavanje ovog problema osobito implementacijom prvog prioriteta u gospodarenju otpadom „smanji“, a u konzultaciji sa svim relevantnim dionicima, od poduzetnika, preko turističkih agencija, pa do stručnjaka i organizacija civilnog društva.

¹ Primjer lokalnog poreza kojeg plaćaju svi ne-rezidenti Grada Milana koji je namijenjen održavanju i obnavljanju kulturnih i okolišnih dobara - <https://www.comune.milano.it/aree-tematiche/tributi/imposta-di-soggiorno>

Prijenos i repliciranje primjera dobre prakse te potreba osiguravanja adekvatnih komunikacijskih kanala među ključnim akterima

Postoji snažan problem neadekvatne stručne i javne rasprave o ovoj temi, kao i problem neadekvatnih komunikacijskih kanala među ključnim akterima. Prepoznat je nedostatak prijenosa znanja i iskustva među glavnim akterima u sustavu gospodarenja otpadom u RH. On je posebice vidljiv iz nesrazmjera rezultata gospodarenja otpadom između sjevera i juga Hrvatske, a komunalna poduzeća ga ističu kao jedan od glavnih faktora zbog kojih se ciljevi ne ispunjavaju. Naime, malo je vjerojatno kako bi u sustavu koji učinkovito prenosi znanja, podatke, informacije, primjere i rješenja, postojali takvi ekstremi među rezultatima u kojima sami sjever Hrvatske odvaja više od 70 % svoga otpada, dok većina dalmatinskih županija odvaja tek oko 5 %. Postoji potreba za stabilnom i pouzdanom platformom, odnosno komunikacijskim rješenjem (digitalnim i stvarnim) koje bi omogućilo aktivnu i kontinuiranu razmjenu informacija među komunalnim poduzećima i ostalim relevantnim dionicima i akterima, stručnjacima, donositeljima odluka i drugih.

Razvoj financijskih i zakonskih uporišta za uređivanje nacionalnog sustava zbrinjavanja odvojeno prikupljenog otpada

Potpisnici ovog pisma trenutno sumnjaju kako financiranje mehanizmima starog Zakona o otpadu nije tehnički pripremljeno i kako ne postoje razvijeni operativni procesi koji bi omogućili financiranje sustava odvojenog prikupljanja otpada koji se, uz to, pretežito sastoji od ambalaže. Prema Zakonu, Vlada će uredbe iz članka 56. donijeti u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu novog Zakona. Istovremeno, komunalna društva već duže vrijeme nemaju financijska ni zakonska uporišta za kreiranje cjenika gospodarenja otpadom s obzirom na dosadašnju zakonsku odredbu o financiranju prikupljanja suhih reciklanata koja nije primijenjena, pa je prikupljanje i zbrinjavanje tih vrsta otpada u potpunosti palo na teret stanovnika.

Transparentnost korištenja sredstva prikupljenih putem poticajne naknade za smanjenje količine miješanog komunalnog otpada

Uz gore navedeno, postoji zabrinutost u vidu transparentnosti korištenja iznosa koje Fond prikuplja kroz poticajnu naknadu za smanjenje količine miješanog komunalnog otpada, a koju gradovi i općine plaćaju sukladno "Uredbi o gospodarenju komunalnim otpadom".

Naime, smatramo kako bi trebao postojati mehanizam koji bi osigurao da se iznos prikupljen kroz ovakvu naknadu ulaže direktno za napore smanjenja miješanog komunalnog otpada, odnosno poboljšanja infrastrukture za odvojeno prikupljanje i kompostiranje. Uz to, držimo nužnim poticati što veću lokalnu samoodrživost u vidu gospodarenja otpadom gdje bi ulaganja u infrastrukturu, posebno u pogone poput kompostana, centara za ponovnu upotrebu, sortirnica i sličnog, uvelike olakšale ostvarivanje ciljeva i napora na lokalnoj razini.

Stoga apeliramo na hitno uređivanje gore navedenih aspekata te donošenje propisa kojim će osigurati financijski i drugi uvjeti, prvenstveno za smanjenje nastajanja otpada, odnosno učinkovito odvojeno prikupljanje svih frakcija otpada, komunalnim društvima u Hrvatskoj, kao i samim građanima. Tek tada ćemo kao društvo moći značajnije napredovati u uspostavi održivog sustava gospodarenja otpadom te omogućiti odvojeno prikupljanje i recikliranje pojedinih vrsta otpada.

U ime Udruge Sunce Split,

Marin Spetič

Voditelj projekata i koordinator tima za gospodarenje otpadom

Supotpisnici

Sve članice Zelenog foruma supotpisuju ovaj dopis²:

1. Brodsko ekološko društvo-BED
2. Društvo za oblikovanje održivog razvoja (DOOR)
3. Ekološka udruga "EKO-OMBLIĆI" Rijeka dubrovačka
4. Ekološka udruga "Krka" Knin
5. Ekološka udruga "Zeleni Zagreb pod Slemenom"
6. Ekološka udruga Eko-Eko Komin
7. Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode
8. Institut Plavi svijet
9. Lička ekološka akcija (LEA)
10. Marjan Društvo za zaštitu i unapređenje Marjana
11. Pan, udruga za zaštitu okoliša i prirode
12. Udruga "UNA"
13. Udruga BIOM
14. Udruga Društvo istraživača mora – 20000 milja
15. Udruga Hyla

² Zeleni forum je mreža osnovana 1997. koja danas okuplja 28 organizacija civilnog društva iz RH koje se bave zaštitom okoliša i prirode. Znanje i resurse udružile su radi uspješnijeg osvješćivanja, zagovaranja i utjecaja na javne politike s područja zaštite okoliša i prirode. Utjecaj i praćenje provedbe javnih politika provodi i putem svojih predstavnika/ca u brojnim odborima, radnim skupinama i povjerenstvima na nacionalnoj razini, kao i u Savjetu za razvoj civilnog društva Vlade RH.

16. Udruga za održivi razvoj Hrvatske (UZOR Hrvatske)
17. Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce
18. Udruga za promicanje ekološke proizvodnje hrane, zaštite okoliša i održivog razvoja „Eko-Zadar“
19. Udruga za zaštitu prirode i okoliša te promicanje održivog razvoja Argonauta
20. Udruga za zaštitu prirode i okoliša Zeleni Osijek
21. Udruga Zelena Istra
22. Udruga Žmergo
23. WWF ADRIA -UDRUGA ZA ZAŠTITU PRIRODE I OČUVANJE BIOLOŠKE RAZNOLIKOSTI
24. Zaštitarsko-ekološka organizacija Nobilis
25. Zelena akcija
26. ZELENA AKCIJA MIČEVEC
27. Udruga za ekološke aktivnosti Nova Zora
28. Udruga Tatavaka

Ostale udruge i inicijative koje supotpisuju ovaj dopis:

29. Terra Hub
30. Građanska inicijativa „Koprivnica kakvu zaslužujemo“
31. Udruga „Za naš Supetar“
32. Građanska inicijativa „Javno je dobro“
33. Udruga za zaštitu okoliša Resnik

Na znanje:

- Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
- Odbor za zaštitu okoliša i prirode, 10. saziv Hrvatskoga sabora
- Pučkom pravobraniteljstvu Republike Hrvatske